

DAYKA GÁBOR UNGVÁRI TANÁRSÁGA.

A folyó évi június hó 11-én ünnepli háromszáz éves fennállását az ungvári kir. kath. főgimnázium. Egykori tanárainak hosszú sorozatában tudvalevőleg Dayka Gábor neve is ott díszlik. A szerencsétlen életű s oly kora véget ért költő Lőcséről jóformán csak meghalni tért Ungvárra. Nem is teljes egy évet töltött e városban: 1795 december 20-án érkezett ide s már a következő 1796. év október 20-án véget ért földi pályája. Holttetemét az itteni kalváriai temetőben hantolták el. Sírja — mint Fekete Imre gimnáziumi igazgató Kazinczy Ferencnek írja, — már 1805-ben alig volt felismerhető.

Dayka Gábor ungvári tartózkodásával eddigi életírói közül csupán Kazinczy Ferenc, újabban pedig Abafi Lajos foglalkozott, mindketten a költeményei kiadásához csatolt életrajzban. Kazinczy leginkább Bodnár Antalnak, Dayka ifjúkori barátjának és Fekete Imrének, az ungvári gimnázium akkori igazgatójának adataira támaszkodva közöl egyet-mást Dayka ungvári dolgairol. Abafi Lajos a Nemzeti Könyvtár tizenegyedik kötetében Zoltsák Jánosnak, az ungvári főgimnázium volt tanárának közlései alapján részben már fölhasználja az ungvári főgimnázium irattárában őrzött Daykára vonatkozó irományokat is. Azonban inkább csak az egyes okmányok rövidebb kivonatát adja s úgy látszik, Zoltsák János nem is közölte vele a Daykára vonatkozó összes itteni irományok tartalmát.

Jelen soraim célja Dayka ungvári tanárkodásának adatait az összes fennmaradt hivatalos iratok alapján megismertetni. Az ungvári főgimnázium jubileumi ünnepe erre kegyeletes alkalmat nyújt.

A bemutatandó iratok, melyeknek mindegyike latin nyelvű, inkább csak Dayka ungvári tanárkodásának külső és anyagi viszonyaira, továbbá özvegyének férje halála utáni anyagi ellátására vonatkoznak. A legfontosabb körülményre, t. i. tanításának körére, tanítói módszerére és eljárására nézve mindössze Fekete igazgató alább közlendő s eddig egész terjedelmében ismeretlen levele s az 1795—6. iskolai év első félévi vizsgálati névjegyzéke vet világosságot. E tekintetben

szerencsésebb volt Czeizel János kutatása, ki Dayka lőcsei tanárkodásának ezen fontos részleteit is ismertethette tanulmányában.¹

Dayka Lőcséről, ahol 1792 óta tanárkodott, saját kérelmére került az ungvári gimnáziumhoz. Előrehaladó tudóbajában valóságos számkivetésnek nézi a Lőcsén eltöltött időt.

•Engemet a havasok melléke negyedszeri hóval
Ostromol, és sanyarú számkivetésre szorít.
S a hidegen fuvó Boreas azon isteni szikrát
A költői tüzet bennem előlni siet.»

Így kesereg Baróti Szabó Dávidhoz c. költői episztolájában.

1795 július 5-én érkezett Lőcsére az ungvári II. human. (retorikai) osztály tanszékére hirdetett pályázat. Dayka fölhasználván a kedvező alkalmat, beadta folyamodványát s célt ért. 1795 október 30. 22,701. számú helytartótanácsi rendelettel Ungvárra helyezték át. Br. Sahlhausen Mór, a kassai tankerület kir. főigazgatója 1795 nov. 6-án értesíti Dayka áthelyezéséről az ungvári gimnázium igazgatóját. Meghagyja neki, hogy amint Dayka Ungvárra érkezik, őt tanári tisztébe a szokásos módon (*consueta ratione*) azonnal vezesse be s egyúttal tanszéke elfoglalásának napját a kassai kir. főigazgatósággal nyomban közölje. Ez utóbbi rendelkezése azért fontos, mert Dayka újabb fizetését az akkori szokás szerint ungvári működése kezdő napjától számítva utalványozták. Lőcsén, mint a grammatikai osztályok tanárának évi 400 frt fizetése volt. Ungvárra mint a human. osztály tanárát 450 frt fizetéssel nevezték ki.

Azonban bármennyire is örült áthelyezésének, elhatalmasodott baja miatt csaknem teljes két hónapig nem mozdulhatott Lőcséről. 1795 december 20-án teljesen betegen s egyébként a természettől nyert gyenge testalkattal («*in corpore a natura gracili*», Fekete Imre lev.) érkezett nejével együtt Ungvárra. Másnap, december 21-én Fekete igazgató őt a főigazgató rendelkezése értelmében tanári tisztébe szokásos módon bevezette, hogy — amint írja, — évi fizetésének utalványozása legkisebb késedelmet se szenvedjen. Fekete Imre igazgatónak Dayka iránti jóindulata nem csupán új fizetése mielőbbi biztosítása körül nyilatkozott meg, hanem a hosszú úttól megviselt beteg tanárt, hogy kipihenve magát kissé erőre kapjon, eleinte még a tanításban is segítette.

De hiábavaló volt az igazgató dicséretes jóindulata, Daykának Ungvárra érkezése után nemcsak makacs betegségével kellett folyton küzdenie, hanem új fizetésének utalványozása ügyében is mindjárt

¹ *Dayka Gábor lőcsei tartózkodása.* (Irodtt. Közlemények 1905. évf.)

kellemtlenségei voltak. Mint láttuk, 1795 okt. 30-án november 1-től kezdődőleg (akkor az iskolai év kezdete) helyezték át Ungvárra s löcsei fizetését, ügylátszik, beszüntették. Erre mutat a kassai főigazgatónak 1796 márc. 8-án kelt s alább közlendő leirata, valamint a helytartótanácsnak ápr. 19-iki végzése. Minthogy azonban súlyosbodó baja miatt új állását mindjárt el nem foglalhatta, nagy anyagi zavarba került. Fekete Imre igazgató már 1795 dec. 24-én a kassai főigazgatóság útján fölterjesztést intéz a helytartótanácshoz Dayka új fizetésének kinevezési okmánya keltétől számítandó utalványozása ügyében. A főigazgató a maga részéről szintén pártolólág terjesztette föl a kérvényt, egyelőre azonban eredménytelen maradt közbenjárásuk. A helytartótanács ragaszkodott a december 21-től számított utalványozáshoz. Br. Sahlhausen főigazgató 1796 febr. 5-én a következő leiratban hozza tudomására a helytartótanács végzését az ungvári igazgatónak: ¹

Tekintetes Igazgató Úr!

Jóllehet ezen kir. főigazgatóság vonatkozással tek. Uraságnak mult évi dec. 24-én 10. sz. a. kelt fölterjesztésére ugyanazon hónap 27-én 174. sz. a. a magas helytartótanácsnál közbenjárt, hogy Dayka úrnak fizetése, mivel súlyos betegsége folytán önhibáján kívül («per gravem infirmitatem citra suam culpam») volt akadályozva új tanszékének elfoglalásában, ne a II. human. osztály tanításának megkezdésétől, hanem kinevezési okmányának keltétől utalványoztassék, a magas helytartótanács mindezek ellenére f. é. január 12-én 765. sz. a. elrendelni méltóztatott, hogy a fentebb említett Dayka úrnak 450 frt-nyi évi új fizetése csupán mult évi dec. 21-től mikor az ottani II. human. osztály tanítását tényleg megkezdte, utalványoztassék. Kelt a kassai akad. tanács 1796 febr. 5-iki üléséből.

Ugyanezen leiratban arról is értesíti az ungvári gimnázium igazgatóját, hogy Bélteki György tanárnak, ki Daykát 1795 nov. 1-től dec. 21-ig helyettesítette, e munkájáért nem jár díjazás, mivel ő mint a magyar nyelv tanára az esetleges helyettesítéseket is teljesíteni tartozik. Ez is mutatja, hogy a magyar nyelv tanárának akkor még elég alárendelt helye volt a többi tanárok sorában.

Úgy Fekete igazgató, mint a főigazgató a helytartótanácsnak fentebb közölt elutasító végzése után sem mondtak le teljesen Dayka ügyéről. A sikeres eredmény kivívása érdekében a tagadó elintézés után még egy újabb lépésre határozták el magukat. Ezt bizonyítja Sahlhausen főigazgatónak 1796 március 8-áról 334. sz. a. kelt következő, eredeti szövegében latin nyelvű átírata:

¹ A latin szövegű leiratot magyar fordításban adom.

Tekintetes Igazgató Úr!

Hogy Dayka úrnak *mint löcsei tanárnak* megtagadott fizetése ügyében (intuitu exhærentis salarii D. G. Dayka, *qua Leutschoviensis Professoris*) újabb lépést tehessünk a kir. pénztár hiteles igazolványával igazolnia kell, hogy ilyen minőségben (t. i. mint löcsei tanár) mult évi nov. 1-től dec. 21-ig semmi fizetést sem vett föl. A nevezett tanár urat tehát ilyen igazolvány megszerzésére utasítva, azt mielőbb ide juttatni sziveskedjék. Kassa 1796 márc. 8. Br. Sahlhausen Mór, főigazgató.

Ebből nyilvánvaló, hogy Dayka az említett időközben fizetés nélkül volt.

Az újabb közbenjárás kellő eredménnyel járt, amennyiben Daykának Löcsén élvezett 400 frt-nyi fizetéséből az 1795 nov. 1. dec. 21-ig eső részletet most már végre kegyelemből kiutalványozták. Erről szól a kassai főigazgatónak 1796 május 17-én 484. sz. a. kelt következő átirata:

Tekintetes Igazgató Úr!

Van szerencsém tekintetes Urasággal közölni a magas helytartótanácsnak f. é. ápr. 19. 7675. sz. a. hozzám intézett leiratát, melyben kegyesen elrendelni méltóztatott, hogy Dayka Gábor úrnak, mint idősebb human. tanárnak Löcsén előbb élvezett évi 400 frt-nyi fizetéséből mult év nov. 1-től dec. 21-ig bezárólag esedékes részlete a löcsei kir. pénztárnál kifizetessék. Erről tekintetességed az említett tanár urat értesíteni sziveskedjék. Kassán, 1796 május 17. Tekintetességednek kész szolgája Br. Sahlhausen Mór, főigazgató.

Dayka tehát közvetetlen elüljáróinak, úgy látszik, első sorban Fekete Imre igazgatónak jóindulata folytán, ha későn is, de megkapta a löcsei és ungvári tanárkodása közé eső fizetését.

Mint fentebb már érintettük, teljesen betegen, a sorvasztó kórtól megtörten érkezett Ungvárra. Az 1795—6. iskolai első szemeszterét valahogy kihúzta s 1796. március 15—30-ig lefolyt első félévi vizsgálatokon még résztvett. Az ungvári gimnázium irattárában fennmaradt e félévi osztályozó napló (Classificatio generalis) mutatja osztályának tanulmányi eredményét, rajta van a költő sajátkezű aláírása is. Osztályának harminc tanulója volt; jelesrendű 6, elsőrendű 9, másodrendű 9, harmadrendű 6. Az osztályozás az akkori rend szerint akként történt, hogy mindegyik osztály összes tanulmányai összefoglalatván, az azokban tett előmenetel szerint a tanulók a jelesek (eminentes) külön sorozatos megjelölésével (inter 6 eminentes primus stb.) sorzámban három osztályba soroztattak: I., II., III. osztályúak (classis I., II. III.). A magyar nyelvről az egyes tanulóknál külön van meg-

említve: Ex studio linguae Hungaricae: gnarus (jártas), diligenter v. negligenter frequentat. Tanítása a végzett tananyag, valamint módszer tekintetében természetesen a Ratio educationis utasításaihoz alkalmazkodott.

Az 1795—6. iskolai év második szemeszteréről már nincs nyoma Dayka iskolai működésének. Csupán annyit tudunk, hogy sorvasztó baja tovább elhatalmasodván, szabadságot kért s 1796 július 26-án gyógykezelés céljából nejével együtt Kassára utazott s egész ez év őszéig ott tartózkodott. Br. Sahlhausen főigazgató élénk részvétellel kísérte folyton súlyosbodó bajában. Aug. 20-áról keltezett levelében azt írja az ungvári gimnázium igazgatójának, hogy Dayka állapota reménytelen. Mivel pedig a teljes javulás az élet és halál urának kezében van, nekünk — mint írja, — kötelességünk az ő imádandó rendelkezéseit nyugodtan bevárni és mit sem tenni elhamarkodva (nostrum est illius adorandas expectare dispositiones ac nihil præcociter agere).

Őszkor betegsége végső stádiumában otthagya Kassát s teljesen letörve tér vissza Ungvárra. Betegségének rohamos előhaladásában sajtószere s eddig sehol sem említett elhatározás érlelődött meg lelkében. Nem tudni önként-e vagy valakinek rábeszélésére az őszi szünet alatt (valószínűleg 1796 október elején) *tanári állásáról lemondott*. Ezt a tényt eddigi életírói nem említették. Br. Sahlhausen főigazgató 1796 okt. 11-én 959. sz. a. hozza tudomására az ungvári gimnázium igazgatójának a lemondás elfogadását a következő átiratban: ¹

Tekintetes Igazgató Úr!

Dayka úr minden orvosi segítséget kijátszó betegsége miatt a minap eddig viselt tanári állásáról lemondani kényszerült. (Ob ægritudinem omnem medicorum openi deludentem nuperrime se se *pgesto officio professorali abdicare coactus est.*) Minthogy lemondását elfogadtam, egyúttal a magas helytartótanácsnak is tudomására hoztam. Addig is, míg ez ügyben értelmes elhatározás történik, tekintetes Uraságod gondoskodjék, hogy az ily módon megüresedett tanszék — amint már hosszabb idő óta tényleg történik, — szükséges ellátás nélkül ne maradjon. Kassa, 1796 okt. 11. Tek. Uraságodnak lekötözött szolgálója, Br. Sahlhausen Mór, főigazgató.

Ezen eddig ismeretlen leiratból az látszik valószínűnek, hogy Dayka talán még kassai tartózkodása alatt közvetlenül a főigazgatóhoz terjesztette be lemondó iratát. Az ungvári gimnázium igazgatója, úgy látszik, csak a főigazgató fenti leiratából értesült róla. Hogy a beteg Daykának tulajdonképen mi célja volt lemondásával, különösen

¹ Eredetileg latin szövegű.

nejének az ő halála esetére bekövetkező anyagi ellátása szempontjából nézve a dolgot, szinte érthetetlen. E főigazgatói leiratból nyilvánvaló még az is, hogy Dayka a II. félév nagyobb részében már nem tanított, tanszéke jóformán gondozás nélkül állott. Bélteky György, a magyar nyelv tanára helyettesítette betegsége alatt.

Lemondásának elfogadása után kilenc napra, október 20-án a halál megváltotta szenvedéseitől. *Dayka tehát mint állásáról lemondott tanár fejezte be földi pályáját.* Halála s temetése körülményeiről Fekete Imre igazgatónak már említett s alább közlendő levele őrzött meg néhány adatot.

Özvegye férje elhalálózása után csak rövid ideig maradt Ungváron. 1796 november vége felé, mint Bárdosy ottani igazgató nov. 26-iki levele tanusítja, már Lócsén tartózkodik. Anyagi helyzete nem valami kedvező s férjének rövid szolgálata miatt nyugdíj nélkül marad. Pedig mindjárt férje halála után régibb lócsesi hitelezők hol az ottani, hol pedig az ungvári igazgatót kéri fel követeléseik biztosítására. Sahlhausen főigazgató és az ungvári igazgató teljes jóakarattal fáradoztak az özvegy anyagi érdekeinek felkarolásában. A főigazgató már 1796 okt. 25-én értesíti az ungvári igazgatót, hogy Dayka évi fizetésének az özvegy részére kegydíjképen való kieszközlése iránt a helytartó-tanácsához fölterjesztést intézett. Ugyanakkor arra is utasítja, hogy Daykáné részére férje még esedékes fizetését csakis az 1796 október 20-ig, vagyis az elhalálózás napjáig számítva szolgáltatassa ki. Abban az időben évnegyedenként s utólag kapták a tanárok az igazgató útján fizetésüket. Az ungvári igazgató a leleszi tanulmányi fiókpénztárnál vette fel az itteni gimnázium tanárainak járandóságát s nyugtatvány ellenében ő fizette ki nekik. Az iskolai év végén közös nyugtatványon ismerték el évi teljes járandóságuk felvételét. 1796 október 31-iki ilyen elismervényen (*Salaria nostra pro anno 1795—6. per. D. localem Directorem ex cassa Lelesiensi levata eiusdem manibus percipimus ordine sequenti...*) a többi tanárok nevei után Daykáné német nyelven (*Susanna Daykin* aláírással) ismeri el férje fizetése negyedik részletének felvételét. A nyugtatvány azonban csak száz (100) forintról szól, vagyis az igazgató a főigazgató utasítása értelmében 12 forint 30 krajcárt visszatartott az esedékes évnegyedi részletből. Érdekes, hogy az igazgató a visszatartott pénzzel nem tudván mit tenni, a főigazgatóhoz fordul útbaigazításért. A főigazgató 1797 március 18-án utasítja az igazgatót, hogy ezen, az özvegyet meg nem illető összeget (*«summam hanc relictæ viduæ neutique competentem»*) nyugtatvány ellenében a leleszi pénztárnak térítse vissza. Még megjegyzi, hogy az ő számítása szerint 12 frt 30 kr. helyett 13 frt 45 kr.-t kellene az özvegynek kifizetett összegből levonni! Az igazgató 1797

június 14-én tényleg 12 frt 30 kr.-t visszafizetett a leleszi tanulmányi pénztárba, mely azt a budai főpénztárnak küldte át. Mint látjuk, elég kicsinyes és rideg pénzügyi felfogás uralkodott már akkor is.

Említettük, hogy a kassai főigazgató Dayka özvegye részére kiutalandó kegydíj vagy végkielégítés ügyében kérvénnyel járult a helytartótanács útján a királyhoz. Már 1796 nov. 19-én tudomására hozza az ungvári igazgatónak, hogy a kérvény a helytartótanáctól már fölkerült a királyhoz. 1797 márc. 7-én 350. sz. a. a kérvény kedvező elintézését adja tudtára a következő (eredetileg latin szövegű) átiratban:

Tekintetes Igazgató Úr!

Örvendetes tudomására hozom tek. Uraságodnak, a magas helytartótanácsnak f. é. febr. 14. 2884. sz. a. kelt s mai napon kézhez vett leiratát, melyben vonatkozással az én mult évi okt. 25-én tett fölterjesztésemre kegyesen közli, hogy Ő Felsege néhai Dayka Gábor özvegyének férje egy évi fizetését 450 frtot végkielégítés címén mint kegydíjat (titulo finalis gratiæ) legkegyelmesebben engedélyezni méltóztatott. Ezen végleges kegydíj az alapítványi főpénztárnál egyszersmindenkorra (semel pro semper) kiutalványozandó. E legmagasabb elhatározásról a fentemlített s jelenleg Lőcsén élő özvegyet az ottani igazgató útján értesítettem. Kassa, 1797. máj. 8. Br. Sahlhausen Mór, főigazgató.

Dayka özvegye tehát legalább férje évi fizetésének egyszeri kiutalását köszönhette Sahlhausen főigazgató jóindulatának. Valószínű, hogy kérvényében Dayka tanári és írói érdemeit kellő nyomatékkkal emelte ki a legfelső helyen. Szüksége is volt az özvegynek a nyert kegydíjra, mert több hitelezőjüktől maradtak fenn úgy a lőcsei, mint az ungvári igazgató közbenjárását kérő levelek. Daykáék, úgy látszik, állandó adóssággal küzdöttek, ami különben a költő hosszadalmas betegeskedése mellett nem is csoda.

Dayka elárvult ungvári tanszékének ideiglenes ellátására nézve a kassai főigazgató 1796 nov. 29-én akként intézkedik, hogy ideiglenesen Béltői György, a magyar nyelv tanára lássa el annak teendőit. A végleges betöltés pályázati határidejéül 1796 dec. 27. napját jelölték meg. Dayka rendes utódjának kinevezése csak a következő év tavaszán történt meg. 1797 május 3-án Ujházi Ferenc kassai prodirector (a főigazgató helyettese) tudomására hozza az ungvári igazgatónak, hogy a király a Daykától vezetett II. human. osztály tanárává fokozatos előléptetés útján Kovalik Györgyöt az I. human. osztály tanárát nevezte ki. Ő lett tehát Dayka Gábor közvetlen rendes utódja az ungvári főgimnáziumban. A többi osztályok tanárai is előléptek, a többi között Béltői György a magyar nyelv tanára, ki Daykát huzamosan helyettesítette, az utolsó grammatikai osztály tanára lett 350 frt fizetéssel.

Dayka ungvári tanárkodásának úgy szólván egész rövid történetét magában foglalja s valósággal tanári és emberi rajzát adja Fekete Imre ungvári igazgatónak 1805 október 5-én Kazinczyhoz intézett latin nyelvű levele. Kazinczy mindjárt fogságából való kiszabadulása után foglalkozott kedvelt Daykája költeményei kiadásának tervével. 1805-ben a Magyar Kurir c. folyóiratban külön felhívást intéz a «szépnek, jónak és igaznak barátjaihoz» akiknél esetleg Dayka versei volnának, küldjék meg neki, egyúttal életrajzi adatokat is kér az elhunyt költő barátaitól s ismerőseitől. Egyesekhez külön levélben fordult, a többi között 1805 aug. 17-én Fekete Imre ungvári gimnáziumi igazgatótól kér Daykára vonatkozó adatokat. Fekete Imre október 5-én válaszol Kazinczynak.

Ezen, Dayka ungvári tartózkodásának főforrásául szolgáló s a költő sárospataki kézirati hagyatékában megőrzött levél egész terjedelmében sem eredetiben, sem pedig fordításban eddig nyomtatásban nem jelent meg. Csupán Abafi használta fel egyes adatait. Váczy János, Kazinczy levelezésének nagyérdemű kiadója sem közli gyűjteményében. Hűen másolt szövegét Rácz Lajos sárospataki ref. főgim. tanár szíveségének köszönöm. Magyar fordításban a következőleg szól:

Tekintetes és különösen tisztelt Uram!

Elolvassván tek. Uraságodnak f. é. aug. 17-én hozzám intézett beces levelét, mivel láttam, hogy az elhunyt Dayka Gábor életrajza ügyében előterjesztett kérdéseire kellően alig tudnék válaszolni, legott levélben fölkértem Bárdosy János urat, a lőcsei gimnázium igazgatóját, hogy mivel náluk (t. i. Lőcsén) a mi Daykánkról többet tudhatnak, dolgainak megírásában legyen szíves engem támogatni. A derék férfi nem tagadta meg tőlem közreműködését. Folyó évi szept. 28-án másolatban hozzám küldött leírásából, melyet mint jelezte, tek. Uraságodhoz is eljuttatott, azt látom, hogy abban a Daykára vonatkozó kérdések egészen Ungvárra való érkezéseig teljesen ki vannak fejtve. Számomra tehát csupán Dayka ungvári dolgainak összefoglalása marad hátra, mely ime a következő:

Dayka Gábor 1795 dec. 20-án feleségével sz. Reich Zsuzsannával együtt teljesen betegen s egyébként természeténél fogva vézna testalkattal érkezett Lőcséről Ungvárra. Alighogy megpihent, hogy új tanszékével járó díjazásának kiutalványozása, melyet az állás elfoglalásának napjától szoktak kiutalni, legkisebb halogatást se szenvedjen, december 21-ik napján általam, mint helybeli igazgató által szokásos ünnepélyességgel a II. human. osztály tanári állásába hivatalosan bevezettetett. Minthogy azonban egyrészt a téli utazás nagyon megviselte, másrészt, mivel igen gyenge erőben volt, hogy magát jobban összeszedje, néhány előadásban, magam is az iskolában hallgatva azokat, könnyítettem az új tanár munkáján.

Az első félévi vizsgálat után, melyet teljes dicséretére s az én annál tisztább örömömre fejezett be, mert jóllehet még fiatal volt, mégis az

intézet tanítási eredményére nézve a legszebb reményt nyújtotta, köhögési rohamok kínozzák, ereje fogy, teste folyton sorvad. Ámbár a mi leghiresebb orvosaink semmi fáradságot sem kíméltek, hogy egészségét helyreállítsák, vagy legalább baját enyhítsék, mivel betegsége mindamellett annyira elhatalmasodott, hogy minden fáradozásuk hiábavalónak látszott, hogy mindent megpróbáljon, részint önszántából, részint mások rábeszélése folytán 1796 július 26-án nejével együtt Kassára ment. Itt az orvosi gondozáson kívül mélt. Br. Sahlhausen Mór kassai tank. kir. főigazgató úrnak, valamint kartársainak és más ottani barátainak sokszoros vigasztalásában volt része. Azonban makacs betegsége minden enyhiádalmaskodván, visszatért Ungvárra s jöllehet itt újra gyógykezelte magát, 1796 okt. 20-án tüdővészben csendesen kilehelte lelkét. Másnap az őszi szünet alatt kitelhető iskolai ünnepélyességgel az itteni templomban Sándrovics I. gimnáziumi hitoktató által a holttest mellett végzett szertartás, gyászbeszéd elmondása és az én a boldogultról több adatot tartalmazó elégiám szétosztása után a Kálvária-hegyen fekvő közös temetőben a többi hívek között, összes ismerőseinek nagy bánatára hantolták el tetemét.

Az említett gyászbeszéd Bacsinszky András munkácsi püspök úr ő excellentiájához, valamint hozzám írt költeményeivel együtt, melyekben betegeskedése alatt orvosa tanácsára kért könnyű szerednyei bort megénekelte, annyira elkallódtak, vagy fiókjában rejtve maradtak, hogy többé nem találhatók.

Az elhunytnek sírhelye az ugyanott nyugvók nagy száma és a süpedékes, záporosóktól alámosott talaj miatt már most is alig fölismerhető.

Nagyobb számú bizalmas barátot ittlétének rövid tartama és megátadott egészsége miatt nem volt alkalmja szereenie. Kovalik György, az ő idejében nálunk az I. human. osztály és Kritsfalusi György, a magyar nyelv tanára érintkeztek vele bizalmasabban és gyakrabban. Ez utóbbi betegsége alatt és halála után is helyettesítette.

Összes tanítványait szerette s azok viszont és méltán kedvelték hires tanárukat. Különösen kiváló tanítványait kedvelte; ilyen volt például Valkovszky János jelenleg a nagyvárad kir. akadémia tanára, Lőley Sándor, jelenleg Ung vármegye alügyésze. Különben ide mellékeltem a tanuló ifjúság ugyanazon évi nyomtatott érdemsorozatát.

Mint hogy a mi Daykánk tanárkodása előtt az egri kisebb papnevelőbe volt fölvéve, valószínű, hogy keresztlevelét magával odavitte és otthagytta.

Gáborunk, míg egészségi állapota engedte, állandóan ügyes, szorgalmas, munkaszerető, teendőiben pontos volt, sőt betegsége alatt is, amennyire csak lehetett, tanulmányaival foglalkozott. Magyarázata, melyet otthon gondosan átgondolva adott elő az iskolában, világos és rendszeres volt. Szerény természetű, béke- és fegyelemszerető volt, ezektől nem volt eltéríthető. Nem csoda tehát, hogy ezen erényeivel mindenkinek, akivel rövid ittléte alatt érintkezett, jóindulatát megnyerte. Mindezeket még kiegészíti őszinte vallásossága.

Mint hogy a fentiekben úgy gondolom röviden ugyan, de őszintén
Tekintetes Uraságod óhajának eleget tettem,

Ungvár, 1805 okt. 5.

kiváló tisztelettel
vagyok
tek. Uraságodnak
alázatos szolgálója:
Fekete Imre s. k.
az ungvári gimnázium igazgatója.

Ezen levél elénk tárja Dayka kiváló emberi vonásait s tanári tevékenységének érdekes leírását tartalmazza. A legszebb minősítést állította ki benne igazgatója Daykáról mint tanárról és mint emberről egyaránt. Ha nem is tartalmaz irodalomtörténetileg nagyjelentőségű újabb adatokat, mint a sokat szenvedett költő kiváló jellemének s rokonszenves egyéniségének hiteles tanubizonysága mindig becses lesz. Az ott említett költemények azóta sem kerültek elő, egyébként aligha jeleznének emelkedést Dayka költői pályáján és valószínű, hogy latin nyelven voltak írva. Fekete Imre igazgatónak Dayka halálára irt elégiája nyomtatásban is megjelent, de nem mint Abafi tévesen írja a Bécsi Magyar Kurir, hanem a Bécsi Magyar Mercurius 1796. 98-ik számában névtelenül. E költemény szolgált kiindulópontul Dayka születésének pontos megállapításában.

A későbbi években Daykának nem csupán itteni nyugvóhelye válik teljesen ismeretlenné, hanem hosszú időre a költő emléke is teljesen eltűnik az ungvári közönség tudatából. 1864-ben Zoltsák János ungvári gimn. tanár felhívást intéz a Felvidék című helyi lapban Dayka emléke ügyében s egyúttal lépéseket tesz sírhelyének felkutatására. Fáraozása azonban sikertelen marad. 1870 március 17-én mintegy Dayka-kultusz állandósítására megalapítja a Dayka-önképzőkört, mely azóta állandóan nemzeti irodalmunk szeretetére neveli az ungvári főgimnázium ifjúságát. 1892-ben újra mozgalom indult meg a költő emlékének megörökítésére s most már jóllehet sírhelyét nem sikerült megállapítani, mégis eredményesen. Tizenhét évi gyűjtés után végre 1909 okt. 3-án országos ünnepség keretében lehullott a lepel Dayka művészi szobráról. Szamovolszky Ödön szobrászművész e kiválóan sikerült alkotása méltó helyén, az ungvári főgimnázium parkjában a késő utókor számára is megőrzi Kazinczy «kedveltjének» szenvedő alakját.

MAZUCH EDE.